

Nr 25.

Ankom till Riksdagens kansli den 6 mars 1911 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt att afgiftsfritt bryta stubbar för tjärbränning å kronomark inom Västerbottens och Norrbottens län.

(2:a Afd.)

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling öfverlämnad motion, nr 66, har herr *E. F. Hellberg* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att de personer, som efter anvisning af vederbörande tjänsteman inom Norrbottens och Västerbottens län bryta stubbar i och för tjärbränning, blifva befriade från den afgift pr kubikmeter bruten råvara, som de hittills erlagt.

Till stöd för sin framställning har motionären, efter att hafva framhållit den norrländska skogshandteringens betydelse för landet, vikten af att på allt sätt omhulda nämnda näring äfvensom dess bigrenar, däribland tjärfabrikationen, samt den fattigare befolkningens i Norrland betryckta ekonomiska förhållanden, vidare anfört följande:

»Till binäring har, som ofvan nämnts, den fattigare befolkningen i Norrland *tjärbränning*. Men detta ansträngande arbete är förenadt med icke ringa omkostnader, i det kronan ej lämnar någonting fritt, hvarigenom alla härtill behöfliga materialier måste köpas, ända från tjärveden till tunnbanden. Kunde därför någon lindring häruti åstadkommas, så att den för tjärbränningen behöfliga tjärveden kunde kostnadsfritt erhållas från staten, skulle en ej obetydlig lättnad uppstå för den härmed sträfvande befolkningen.

Den, som önskar bränna tjära, skall anmäla sig hos vederbörande jägmästare för att få bryta tjärved, hvarvid han samtidigt har att ifylla

en med borgen af två vederhäftiga personer försedd förbindelse å den uppkommande betalningens fullgörande. Han erhåller då ett s. k. hyggesbevis jämte anvisning på visst område eller trakt, hvarest han får taga trästubbar. Kvantiteten uppmättes sedermera af kronojägaren. Den betalning, som sedermera på bestämd dag skall erläggas till kronan, är 25 öre pr kubikmeter råvara. Bräder till tunnor erhållas på så sätt, att man af kronan köper torrskog, som därefter kransågas af köparen. Tunnband fås genom ansökan hos jägmästaren att få köpa unggranar, som efter hemkörningen uppräknas af kronojägaren och sedermera bearbetas för sitt ändamål. Priset är 1 öre stycket, och åtgår det 8 st. till tunnan. Spån att bekläda tjärdalen med bekommes genom köp af rätt virke, som sedermera hyflas till spånor. Torf till täckning af tjärdalen måste köpas af kronan och betingar ett pris af 25 öre pr kub.-meter.

Mycket arbete och jämförelsevis stora kostnader äro sålunda förenade med tjärbränningen. Jag har sökt att få uppgift på den ungefärliga kostnaden för tillverkningen och bifogar därför här en visserligen kanske primitiv sådan, men dock lämnad af fullt trovärdiga personer. Den lyder så: »Uppgift å tillverkningskostnad å tjära. 1:o Upptagning af tjärstubbar ur marken, 3 kub.-mtr. pr dag för en man. 2:o Sammankörning af stubbar i skogen, utgörande 6 kub.-mtr trämassa pr dag för häst och man. 3:o Grofklyfning af stubbar, 4 kub.-mtr pr dag för en man. 4:o Framkörning af virket till brännstället eller tjärdalen, 6 kub.-mtr pr dag för häst och man, beräknadt till medelväglängd af 3 kilometer. 5:o Finklyfning af tjärved och rengöring från röta och kol (från skogseld) 2 kub.-mtr pr dag för en man. 6:o Spån till tjärdalens täckning (80 cm. i kub. till 6 kub.-mtr ved). 7:o Laggning af ved i tjärdalen, 3—4 kub.-mtr pr dag för en man. 8:o Bränntorf 1,5 kub.-mtr till 6 kub.-mtr ved; bränntorf kan upptagas 8 kub.-mtr pr dag af en man; framkörning af densamma 12 kub.-mtr pr dag för häst och man. 9:o Bränning af tjära: för brännmästaren 5 kr. pr dygn samt två man till handtlangning å 2,50—3 kr. pr dygn. 10:o Bränningstid med en tjärdal på 20 å 25 tunnor cirka 4 dygn. 11:o Tunnträd till ett värde af kr. 2,50 pr st. 12:o Tjäran blir till ett medeltal 1,5 tunna af 6 kub.-mtr ved. 13:o Transportkostnad till närmaste järnvägsstation (från Lycksele till Hällnäs 1,50 pr tunna). 14:o Tjärved 25 öre pr kub.-mtr i inköp; bränntorf 25 öre pr kub.-mtr i inköp.»

Denna binäring är sålunda förenad med rätt afsevärda afbränningar. Tjärveden själf är af olika beskaffenhet, af en del fås endast hälften så mycket tjära. Därtill kommer, att tjärtunnorna packas om eller »vråkas»,

som det heter, af köparen till följd af uppkommet tjärvatten, hvarigenom ytterligare förlust uppstår. Allt som allt blir det sålunda många procent, som för tillverkaren afgå pr tunna.

Det synes därför högeligen önskvärdt, att någon lindring härutinnan kunde ske. Och detta så mycket mera därför, som det är just den fattiga befolkningen, som till stor del har sitt uppehälle häraf. En stor fördel för densamma vore det, om tjärveden kunde erhållas fritt. Någon vidare vinst kan kronan ej tänkas skörda af det nuvarande systemet, men för folket skulle det blifva en vinst att åtminstone ej behöfva köpa denna för tjärbränningen behöfliga del. Såsom förhållandet nu är, stå stubbarne och ruttna bort och verka på sina ställen hindrande för skogsåterväxten. Det borde därför ej vara annat än nyttigt och för kronan önskvärdt, att stubbarne bortskaffades i så stor utsträckning som möjligt; men allt under förutsättning att samma bestämmelser gälla som nu eller att sökanden af jägmästaren anvisas visst lämpligt område eller trakt, utöfver hvilket han ej får gå, samt att medgifvandet ej lämnas åt andra än sådana som själfva utföra eller deltaga i arbetet, således att rum ej lämnas för spekulation och jobberi, och att ej mera får tagas än som under närmaste år användes eller att upplåtelsen endast gäller ett år i sänder. Då kan den starkare ej roffa till sig långt utöfver behovet.

Afstår kronan under sådana förhållanden hela den lilla köpeskillingen, gör den visserligen en förlust, ehuru en mycket ringa sådan, men å andra sidan och i annat afseende kommer den säkerligen att göra en vinst, och en icke ringa vinst. Genom att underlätta förvärfsmöjligheten, genom att skapa förbättrade arbetstillfällen kan man nämligen hoppas kvarhålla mängden i hemlandet och särskildt hindra den nu pågående sorgliga affolkningen i de öfra socknarne i Norr- och Västerbotten, hvilka nu förse industrien nere vid kusten med arbetskrafter. Man bör söka att ordna förhållandena i dessa karga bygder så, att de icke allenast icke blifva någorlunda drägliga, utan äfven blifva sådana, att de i någon mån inbjuda att stanna kvar i hembygden och i fosterlandet. Äfven i de här ifrågavarande trakterna, där emigrationsfebern rasar som värst, finnas nämligen möjligheter till ett näringslif. Det rör sig ej och kommer ej att röra sig i industriens tecken i vanlig mening, utan det nöjer sig med oändligt anspråkslösare förhållanden. Men icke desto mindre har det sin stora betydelse dels som ett botemedel mot emigrationens fruktansvärda blodåftappning, dels som ett steg på vägen till *framtidlandet*.

»Med vidgade förvärfsmöjligheter på fosterlandets torfvor skall utvandringen hämmas, folkets trefnad växa, folkökningen gå raskare.»

Utskottets
utlåtande.

Till en början vill utskottet meddela följande af utskottet införskaffade uppgifter rörande tjärtillverkningen i de landsändar, hvarom nu är fråga.

Enligt den officiella statistiken utfördes ur landet nedannämnda mängder tjära:

	år 1905	år 1908
från Luleå	1,068,000 kg.	267,475 kg.
» Skellefteå	792,000 »	233,345 »
» Umeå	2,632,000 »	3,334,720 »
	<hr/>	<hr/>
Summa	4,492,000 kg.	3,835,540 kg.

Härtill användes från kronans skogar försålda råämnen, utgörande kärnvirke, stubbar och rötter,

	år 1905	år 1908
Norrbottens län:		
Luleå distrikt	639 kbm.	2,995 kbm.
af Skellefteå »	6,608 »	7,247 kbm.
	<hr/>	<hr/>
	15,229 »	18,224 kbm.
Västerbottens län:		
af Skellefteå distr.	11,216 kbm.	11,482 kbm.
Umeå distrikt	12,251 »	23,467 »
	<hr/>	<hr/>
	13,614 »	25,096 »
	<hr/>	<hr/>
Summa	30,714 kbm.	43,320 kbm.

Nämnda kubikuppgifter afse s. k. fast mått finklufven och till bränning färdigberedd ved, hvaraf till en tunna om 1,2 hektoliter ordinär tjära torde åtgå omkring 2 kubikmeter. Köpeskillingen för det från statens skogar försålda tjärvirket uppgick för år 1905 till 7,600 kronor och för år 1908 till 10,800 kronor. Af den från statsskogarna under sistnämnda år försålda tjärveden hafva erhållits omkring 21,000 tunnor tjära, hvilka med ett beräknadt medelpris af 15 kronor per tunna betingat en köpeskillning af sammanlagdt 315,000 kronor. Den afgift, som till staten erlagts för tjärveden, har växlat alltefter afverkningstraktens belägenhet. Sålunda har betalats för kubikmeter fast mått finklufven tjärved:

- Inom Arvidsjaur och S. Jockmocks socknar (Pite flodområde) 15 öre.
- » Älfsby och Piteå socknar 20 à 30 öre.
- » Jörn, Norsjö och Malå (Skellefte älf) 15 à 25 öre.
- » Degerfors och Bjurholm (Ume älf) 50 à 60.
- » Lycksele (30 à) 40.

Af förenämnda uppgifter torde framgå, att den näringsgren, hvarom här är fråga, äfven om den icke tillför landet någon afsevärd inkomst, dock är af den betydelse, att den icke bör lämnas obeaktad.

Hvad angår förevarande motions syfte, finner utskottet detta behjärtansvärdt. Det sträfsamma lif, som uti de nordliga trakterna af vårt land föres af personer, hänvisade att för sitt uppehälle bedrifva tjärbränning, och den ringa inkomst, de erhålla af detta sitt arbete, utgöra enligt utskottets åsikt skäl för att om möjligt något från statens sida göres för att bereda dem lättnad i utöfvandet af denna förvärfsvärksamhet. En sådan lättnad skulle lämpligen kunna beredas genom eftergift i betalningen för det från kronans ifrågavarande skogar hämtade för tjärbränningen nödiga virket. Men att därvid, såsom motionären ifrågasatt, medgifva fullständig afgiftsfrihet torde icke ur skogsvårdssynpunkt vara rådligt. Genom en sådan afgiftsfrihet kunde nämligen den föreställningen lätt vinna insteg hos ortsbefolkningen, att fri tjär- och liknande virkesfångst å kronoskogarna vore en ovillkorlig, hvarje man tillkommande rättighet, hvaraf utan tvifvel skulle blifva en omedelbar följd, att skogspersonalen vid sina åtgärder i skogsvårdens intresse lätt kunde förmenas göra intrång på denna rättighet och af sådan anledning röna motstånd i sin tjänsteutföring. Några olägenheter af berörda slag torde däremot icke behöfva befaras, därest för virkesfångsten bibehölles någon afgift, hvilken gifvetvis, för att åstadkomma den åsyftade lättnaden för tjärbrännarna, skulle sättas så låg som möjligt, i alla händelser icke högre än att kronans direkta kostnader för tillsynen öfver virkesfångsten, blefve betäckta.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af herr Hellbergs ifrågavarande motion, må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter den utredning, som kan finnas erforderlig, vidtaga åtgärder i syfte att mindre bemedlade personer må å statens skogar inom Västerbottens och Norrbottens län mot en i öfverensstämmelse med hvad därom ofvan nämnts bestämd mindre afgift taga stubbar för tjärbränning i den mån men för skogsvården ej däraf uppkommer.

Stockholm den 2 mars 1911.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.

Reservation

af herr *A. T. Odelberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa om afslag å ifrågavarande motion;

af herrar *P. Alfred Petersson* och *G. Jansson*; samt

af herrar *D. Persson*, *E. G. H. Åkerlund*, *N. Persson*, grefve *R. G. Hamilton* och *G. A. E. Kronlund*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

Till en början vill utskottet — — — (lika med utlåtandet) — — — icke bör lämnas obeaktad.

Hvad angår förevarande motions syfte, finner utskottet detta synnerligen behjärtansvärdt. Det stråfsamma lif, som uti de nordliga trakterna af vårt land föres af personer, hänvisade att för sitt uppehälle bedrifva tjärbränning, och den ringa inkomst, de erhålla af detta sitt arbete, utgöra enligt utskottets åsikt fullt motiv för att om möjligt något från statens sida göres för att bereda dem lättnad i utöfvandet af denna förvärfvsverksamhet. En sådan lättnad skulle lämpligen kunna beredas på sätt motionären föreslagit. Och som det därvidlag för staten icke gäller större uppoffring än en inkomstminskning af omkring 10,000 kronor årligen, torde hänsynen därtill ej böra tillmätas afgörande betydelse. Då, enligt hvad utskottet har sig bekant, någon tjärbränning för kronans egen räkning ej äger rum å ifrågavarande skogar, torde nämligen de å dessa skogar frambragta råämnen för nämnda tillverkning för kronan endast hafva det värde, de genom förut omförmälda försäljning kunna erhålla. För den fattigare befolkning, hvars stödjande med förslaget afses, är däremot en med så ringa kostnader som möjligt förenad tillgång å själfva råämnet af största betydelse. Ett bifall till motionen och därpå otvifvelaktigt följande ökning af den inhemska tjärproduktionen skulle vidare bidraga till en ur nationalekonomisk synpunkt önskvärd minskning af den för närvarande rätt afsevärda importen af trätjära. Denna uppgick sålunda år 1908 enligt den officiella statistiken till 139,856 kilogram.

Med afseende å den ökade tjärbränningen å statens ifrågavarande skogar, som torde vara att förvänta, om rätten att där hämta virke för tjärbränningen blefve afgiftsfri, skulle visserligen emot medgifvandet af sådan afgiftsfrihet kunna invändas, att därpå kunde i viss mån uppstå men för skogsvården, särskildt fara för skada å mark under återväxt. Men detta torde, därest virkesfångsten utöfvades under vederbörlig tillsyn, till fullo

motvägas af de fördelar, som kunna beräknas uppkomma genom att marken till följd af stubbarnas aflägsnande i många fall beredes för skogsåterväxt. I detta afseende må äfven framhållas, att, då tillstånd till stubbrytning enligt förslaget ej skulle lämnas annat än efter pröfning af vederbörande skogstjänsteman, häri torde ligga en garanti för att skogsvårdsintresset blifver behörigen tillgodosedt. Vidare torde böra framhållas, att, ehuru det icke kan förnekas, att ökad bevakning blifver af nöden å de statsskogar, där stubbrytningen må komma att äga rum i större utsträckning än hvad för närvarande sker, häraf emellertid icke lära uppkomma några ökade kostnader, då bevakningen torde kunna verkställas af statens nuvarande skogspersonal.

Utfärdandet af föreskrifter om de närmare villkor och bestämmelser, hvarunder den ifrågasatta fria tjärvirkesfångsten skulle få utföras, torde gifvetvis tillkomma Kungl. Maj:t. Då det emellertid i statistiskt intresse är af vikt att erhålla uppgift å de produkter, som af det lämnade råmaterialet erhållas, synes i nämnda villkor och bestämmelser lämpligen böra föreskrifvas skyldighet att till vederbörande skogstjänsteman lämna uppgift å kvantiteten af den vid bränningen använda tjärveden och den däraf erhållna tjäran.

På grund af det anförda får utskottet hemställa:

att Riksdagen med anledning af herr Hellbergs ifrågavarande motion må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder i syfte att Ortsbefolkningen må å statens skogar inom Västerbottens och Norrbottens län afgiftsfritt taga stubbar för tjärbränning i den mån men för skogsvården ej däraf uppkommer.

Det skulle här antecknas, att herr *A. H. Fahlén* icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.